

Kosovo

Izveštaj o unapređivanju slobode i demokratije – 2008

Objavljuje Biro za demokratiju, ljudska prava i rad

23.mart 2008.g.

1.deo

Nezavisnost Kosova je objavljena 17.februara 2008., a 18.februara Sjedinjene Države su priznale i uspostavile diplomatske odnose sa Republikom Kosovo. U deklaraciji o nezavisnosti, Kosovo se založilo za implementaciju plana Specijalnog izaslanika Ujedinjenih nacija Martija Ahtisarija kojim se zahteva nezavisnost Kosova pod međunarodnim nadzorom. Ahtisari je takođe predložio obiman paket mera zaštite prava manjinskih zajednica. Iako vlasti generalno poštuju prava građana, i dalje postoje problemi u nekim oblastima, naročito u vezi prava manjinskih zajednica i aktuelne opasnosti od politički i etnički motivisanog nasilja. Pravosudni sistem je nerazvijen i predmet je manipulacija. Obeležen je dugim istražnim pritvorom i nedostatkom adekvatnog procesuiranja, kao i korupcijom. Socijalna antipatija prema Srbima i Srpskoj pravoslavnoj crkvi još uvek postoji, a povratak privremeno raseljenih lica (IDP), pogotovu Srba, još uvek je usporen, budući otežan nedostatkom ekonomskih prilika, imovinskim problemima, strahom za bezbednost, kao i pritiskom na raseljene Srbe da se ne vrate. Taj pritisak dolazi od elemenata unutar srpske vlasti, kao i od pristalica tvrde linije unutar zajednice kosovskih Srba. Ostali problemi obuhvataju korupciju vlasti; nasilje i diskriminaciju žena; trgovinu ljudima, naročito devojčica i žena u svrhu seksualne eksploracije; socijalnu diskriminaciju lica sa invaliditetom; zlostavljanje i diskriminaciju homoseksualnih lica; dečiji rad u privatnom sektoru.

2.deo

Uz konsulatacije sa kosovskim centralnim vlastima, opština, nevladinim sektorom i ostalim međunarodnim organizacijama i bilateralnim partnerima, vlada SAD izradila je planove za pomoć razvoju kosovskih struktura vlasti u cilju transparentnog i demokratskog funkcionisanja, kao i radi integracije manjinskih zajednica u te strukture. To će biti postignuto zajedničkim angažovanjem sa političkim partijama, skupštinom i građanskim društvom izvan etničkih linija, kako bi se pomoglo građanima da shvate svoju ulogu u modernom političkom uređenju, kao i odgovornosti većine prema manjini; decentralizacijom vlasti u skladu sa odredbama Artisarijevog plana; i jačanjem opštinskih (lokalnih) vlasti. Pomoć vlade SAD pruža se u utvrđivanju legalnih i zakonodavnih okvira za zaštitu manjina, zajednica, imigracije i azila. Programi i personal vlade SAD obezbeđuju infrastrukturnu pomoć i praktične savete opština, sa akcentom na manjinske zajednice, pružaju pomoć manjinskim zajednicama u oblastima povratka i preseljenja, i pomažu u osiguranju uslova u kojima manjinske zajednice imaju pristup informacijama na sopstvenom jeziku. Sveobuhvatnom

strategijom unapređenja vladavine zakona nove strukture vlasti biće dopunjene istim mandatom u cilju zaštite prava manjina. Programi SAD pomoći će da država unapredi opštu stručnost i efikasnost sudskog sistema i policijske službe; uz pomoć NATO, pomoći će razvoju kosovskih snaga bezbednosti kako je naznačeno u Artisarijevom planu.

3.deo

Programi SAD za jačanje demokratskih institucija na Kosovu kreirani su i vrednovani za unapređenje uključivanja i integracije etničkih manjina u glavne društveno-političke tokove. Sjedinjene Države finansiraju obuku vladinih službenika u oblasti parlamentarnih procedura, uloga i obaveza parlamentaraca u multietničkom parlamentu, izvršnog nadzora i konstitutivnih odnosa. Kao rezultat te pomoći, diskusione grupe opozicionih partija preuzele su aktivnu ulogu u koordinisanju partijskih inicijativa, članovi parlamenta učestvuju u zakonodavnim sednicama, a oformljena je i diskusiona grupa žena. Stranačka akademija, program SAD, kreirana je kako bi se političkim partijama pružila mogućnost da imaju obučene pojedince koji su spremni da se ponašaju kao partijski kadar i/ili partijski organizatori na svim nivoima političke organizacije. Na opštinkom nivou, programi SAD jačaju lokalnu vlast ubrzavanjem procesa utvrđivanja pravnog i zakonskog okvira za decentralizaciju i lokalnu upravu; pružaju obuku o zakonima i propisima koji se odnose na opštinske izabrane i imenovane zvaničnike; ubrzavaju dogovore za pomoć postojećih opština novim opštinama; i pomažu transfer budžetskih fondova, budžetske uprave i ostalih kompetencija na opštinskому nivou. Sjedinjene Države takođe finansiraju programe za jačanje kapaciteta novih opština sa srpskom većinom, putem namenske pomoći i infrastrukturne podrške. Kako bi se uspostavile ove opštine sa srpskim većinskim stanovništvom, američki personal sarađuje sa drugim međunarodnim civilnim organizacijama na uspostavljanju, savetovanju i mentorisanju pozitivne prakse i efikasne administracije vlasti. Programi SAD utiču na unapređenje učešća građana u političkom odlučivanju pružanjem pomoći nevladinim organizacijama (NVO) i unapređenjem neposrednog društvenog angažovanja. Aktivno diplomatsko angažovanje sa vlastima, u saradnji sa drugim međunarodnim organizacijama, povećava i ubrzava zastupljenost Srba i drugih manjina u državnim civilnim službama, sudstvu, centralnoj vlasti i izabranim telima.

Artisarijev plan zahteva sveobuhvatnu podršku i zaštitu manjinskih zajednica zbog rešavanja problema društvene diskriminacije Srba i drugih manjinskih zajednica. Sjedinjene Države podržavaju posvećenost Kosova implementaciji Artisarijevih principa kroz programe fokusirane na manjine radi unapređenja tolerancije, jedinstva i zajednice. U Access English programu finansiranom od strane vlade SAD, asistenti engleskog jezika iz Sjedinjenih Država držali su časove engleskog jezika za etnički mešovite grupe tinejdžera u Prištini i Prizrenu. Pored toga, pilot program vanastavnih aktivnosti obezbeđuje časove engleskog jezika u albanskim i srpskim srednjim školama. Svakog leta SAD omogućavaju

učenicima iz različitih etničkih okruženja zajedničko pohađanje kampa za učenje engleskog jezika. Vlada SAD takođe finansira izvestan broj stipendija Američkog univerziteta Kosova za studente iz manjinskih zajednica. Ostali američki programi namenjeni su pomoći organizovanju građanskog društva u manjinskim i većinskim zajednicama kako bi se rešila pitanja koja se tiču tih zajednica, uključujući: slobodu kretanja, verske slobode, saradnju lokalnih vlasti i slobodno i objektivno izveštavanje medija i kulturnu razmenu putem infrastrukturnih projekata. Opštinska incijativa za integracije i pomoći fokusirana je na povratak i reintegraciju manjina. Ovaj američki program realizuje se u saradnji sa opštinskim zvaničnicima u cilju razvoja akcionih planova koji identifikuju ključne prepreke za povratak i reintegraciju na lokalnom nivou, kao i postupke potrebne za prevladavanje tih prepreka. Projekti koji se kreću od renoviranja škola, preko društvenih centara do izgradnje puteva, odnose se na rešavanje tih pitanja. Njihov cilj je da unaprede uslove za povratak manjina i kvalitet života, kao i da pomognu razvoj svesti o transparentnosti i načinima učešća na nivou društva. Radeći neposredno sa povratnicima, drugi program američke vlade fokusira se na rekonstrukciju oštećene imovine; sprovodeći "idi i vidi" posete koje pomažu potencijalnim povratnicima pri odlučivanju da li da se vrate ili ne; unapređujći dijalog sa zajednicama koje treba da prihvate povratnike; osnivajući projekte vezane za prihode i samostalnost; stabilizujući zajednice koje treba da prihvate povratnike. Američki programi takođe se fokusiraju na unapređenje srpskih i medija drugih manjina, finansijskom podrškom i stručnom ekspertizom kako bi se osiguralo da sve zajednice imaju pristup lokalnim medijima i program na sopstvenom jeziku.

Američki programi fokusirani na razvoj, savetodavstvo i edukaciju sudstva, tužilaštva i pravosudnih službi unutar pravosudnog sektora, kreirani su radi pomoći vlastima da ustanove demokratske principe kao i da ojačaju svoju pravnu sposobnost. Ovo su pokušaji da se pomogne u rešavanju pitanja etnički motivisanog nasilja i problema sudskog procesuiranja i korupcije. Savetodavstvo, mentorisanje, selekcija i obuka obezbeđeni su od strane američke pomoći kosovskom sudskom veću, ustanovljenom 2007. za rukovođenje sudovima i nadgledanjem sudija i tužilaca. U saradnji sa evropskim multilateralnim institucijama i kosovskim vlastima, Sjedinjene Države pomažu uspostavljanje administrativne i upravne prakse radi podrške efikasnog i stručnog funkcionisanja tužioca. Aktuelni američki programi takođe omogućavaju kurseve obuke za unapređenje stručnosti tužilaca o temama kao što su istražni postupci, dokaz, zastupništvo pred sudom i efikasno administrativno funkcionisanje. Jedan američki program pomaže Kancelariji specijalnog tužioca u vođenju kompleksnih ispitivanja i optužnica pod njegovom jurisdikcijom i omogućava obuku o zakonskoj i sudskoj praksi. Jedna američka advokatska firma, podržana od strane američke vlade, pruža *pro bono* savetodavne usluge i mentorstvo sudskom sektoru, uključujući obuku advokata i budućih pravnika. Pored toga, Inicijativa za razvoj pravne profesije je trogodišnja aktivnost, finansirana od strane američke vlade, unapređenja stručnosti pravnika putem pomoći pravnim fakultetima pri uvođenju nastave etike, pravne klinike i pravne metodologije na

Pravnim fakultetima u Prištini i Mitrovici; unapređenju Komore koja reguliše pravnu praksu kako bi se osigurala kompetencija i etički standardi; i jačanju sposobnosti kosovske Advokatske komore da pomogne i obezbedi kontinuiranu pravnu edukaciju.

4.deo

Unapređenje vladavine zakona podržano je američkim programima kojima se jačaju lokalne bezbednosne snage putem mentorstva i tehničke podrške i pomoći razvoja pravnog okvira u ovoj oblasti. Jedan američki program fokusiran je na unapređenje stručnosti kosovske policijske službe putem jačanja veza između policije i tužioca i unapređenjem istražnih metoda radi borbe protiv organizovanog kriminala, trgovine ljudima i finansijskog kriminala putem tehničke pomoći i mentorstva. Američki fondovi predviđaju kontinuirano prisustvo američkih službenika u Prelaznoj administrativnoj misiji UN u kosovskoj međunarodnoj civilnoj policiji a takođe će finansirati participaciju američke policije u predstojećoj Misiji vladavine zakona Evropske unije poznate kao EULEX. Ovi službenici učvršćuju unutrašnju bezbednost i rade na jačanju sposobnosti lokalne policije putem mentorisanja i unapređenja opreme i obuke. Ovo angažovanje, naročito u oblasti monitoringa, pomaže jačanju kredibiliteta lokalne policije. Sjedinjene Države, koje će raditi zajednički sa EULEX, pomaže vlastima u postizanju bolje kontrole sopstvenih granica razvijanjem relevantnih institucija, zakonskog okvira za imigraciju i azila; profesionalizacijom graničnih službi; i pružanjem ekspertize o stvaranju relevantnih imigracionih zakona, propisa i procedura.

Radi unapređenja zaštite žena i manjina, kao i razvoja efikasne vlasti, američki programi podržavaju napore vlasti u razvoju sopstvenog kapaciteta za suzbijanje trgovine ljudima. Kako bi unapredili dugoročnu reintegraciju, američki programi pomažu postojeća skloništa radi formiranja ili proširenja stambenih objekata za potrebe reintegracije, unapredili preventivne aktivnosti, utvrdili paket socijalnih službi kao mehanizam za redukciju dugoročne osetljivosti visoko rizične populacije, i koordinisali i standardizovali ove programe u skloništima. Pored toga, Sjedinjene Države pružaju podrušku obučenom koordinatoru pri upravljanju socijalnim mrežama društveno važnih figura kao što su socijalni radnici, lideri zajednica, nastavnici i omladinci u cilju podrške aktivnostima podizanja svesti unutar ciljnih grupa o temama direktno i indirektno vezanim za trgovinu ljudima. Obuka i organizovanje članova zajednice da služe kao antitrafiking grupe čuvara i pomoć na unapređenju komunikacije između omladine i lokalnih vlasti/službi takođe su obezbeđeni. Konačni cilj ovih programa jeste umanjenje broja žrtava trafikinga na Kosovu.

Utvrđivanje profesionalnih i nezavisnih medija, naročito kanala koji služe manjinskim zajednicama, integralni je deo angažovanja američke vlade u jačanju demokratije. U tom cilju, programima se sponzoriše trening medijskih profesionalaca u Sjedinjenim Državama, kao i radionice na kosovskom Institutu

za žurnalistiku i komunikacije, fokusirajući novinare na praćenje tema naročito važnih za novoformiranu državu. Pored toga, jedan od asistenata engleskog jezika, sponzorisan od strane SAD, predaje američke standarde u žurnalistici koristeći američke materijale za edukaciju na Kosovskom Institutu za žurnalistiku i komunikacije. Ciljana pomoć osiguraće da informacije na srpskom jeziku budu dostupne manjinskim zajednicama.